

ისქანდერ მუნშის ცნობები საქართველოს შესახებ

სპარსული ტექსტი ქართული თარგმანითა და შესავლითურთ გამოსცა ვლადიმერ ფუთურიძემ. გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1969.

ირანელი ისტორიკოსი, ისქანდერ მუნში, ისქანდერ-ბეგ თორქმანი (დ. 1560/1561 - გ. 1634). მისი ისტორიული თხზულებაა „აღემ არაი-ე აბასი“ („ქვეყნის დამამშვენებელი ისტორია აბასისა“). შაჰ მოჰამად ხოდაბანდეს დროიდან (1578-1587) მუნში სეფიანთა სამეფო კართან იყო დაკავშირებული. 1592/3 წელს მუნშის (სახელმწიფო მდივნის) თანამდებობა ეკავა. ისქანდერ მუნში კარგად იცნობდა სახელმწიფო არქივებს და ისტორიულ საბუთებს. იგი შაჰ-მოჰამად ხოდაბანდესა და შაჰ - აბას I-ის მმართველობის პერიოდში მომხდარი მრავალი მოვლენის თვითმხილველი და უშუალო მონაწილე იყო.

დასაჩუქრება

در اثناء راه ملک باشی آچوق رخصت انصراف یافته با خلع فاخره و نوازشات و افره بالکای خود رفت اما لوند خان روزی چند در ملازم رکاب اشرف کامیاب عشرت بود تا آنکه در بلده گنجه نقد اخلاص و غلامی او مجددا در دار الضرب ضمیر اشرف سکه قبول یافته او را بخلعتهای فاخره و انعامات و افره از ثیاب طلا دوزی و اسبهای تازی نژاد و مرصع آلات نواخته مفتخر و سرافراز بولایت خود رفت و الله اعلم.

„გზაში ბაში-აჩუკის მეფემ წასვლის ნებართვა მიიღო და დიდებული ხალათებით და ალერსით დაჯილდოებული თავის „ოლქში“ წავიდა, ხოლო ლევან ხანი რამდენიმე დღე [კიდევ] იყო შაჰის სამსახურში, ვიდრე ქალაქ განჯაში მისი ერთგულება დ მორჩილება განმეორებით ცხადი არ გახდა ხელმწიფისათვის და ის ძვირფასი ხალათებით, მრავალი *ინამით*, *ოქროქსოვილი* ტანსაცმლით, არაბული ცხენებით და *მურასა* იარაღით დაჯილდოებული და განდიდებული თავის *ველაიეთში* არ წავიდა. და ღმერთმა უკეთ იცის...“ (ფუთურიძე, 1969, 17)

و حضرت اعلی شاهى ظل اللهی از عواطف خسروانه جایزه و جلد وی فتح و تشریفات فاخره از تاج مرصع و کمر خنجر مرصع و شمشیر مرصع و اسب تازی نژاد با زین و لگام مرصع و دیگر تشریفات لایقه جهت او و امراء رفیق فرستادند

„მისმა უდიდებულესობამ, ღვთის ჩრდილმა შაჰმა, ხელმწიფური მწყალობლობის გამო, ამ გამარჯვებისთვის (აქ ლაპარაკია კონსტანტინეზე) ამ გამარჯვებისათვის მას და მის თანამშრომელთ გაუგზავნა დიდებული საჩუქრები და ჯილდო, რომელიც *მურასა თაჯისა* და ქამარ-ხანჯლის *მურასა* ხმლის, *მურასა* ლაგამ-უნაგირიანი არაბული ცხენის და სხვა საკადრისი საჩუქრებისაგან შედგებოდა“. (ფუთურიძე,1969,50)

و خوانین گرج چاره بجز اطاعت و انقیاد نیافته الکسندر خان کستندیل میرزای پسر خود را که در آنوقت دوازده ساله بود و سمایون خان لوارصاب میرزا نام که در همان سن بود بملازمت عالی فرستادند و میرزا سلمان و امراء از جانب نواب سکندر شأن و نواب جهانبانی خلعتهای فاخر پادشاهانه بایشان دادند

„ქართველმა ხანებმა მორჩილებისა და თანხმობის გარდა სხვა ვერა იღონეს რა, ალექსანდრე ხანმა კონსტანტინე მირზა, თავისი ვაჟი, რომელიც იმ დროს 12 წლისა იყო, და სიმონ ხანმა ლუარსაბ მირზა, რომელიც იმავე ასაკისა იყო, უზენაესის კარზე სამყოფად გაგზავნეს. მირზა სალმანმა (შაჰ მოჰამად ხოდაბანდეს *ეთემად ად დოვლე*, პირველი ვეზირი) და ამირებმა ისქანდერის სადარი ხელმწიფისა და მისი უდიდებულესობა ქვეყნის გამგებლის სახელით მათ შესანიშნავი ხელმწიფური ხალათები გადასცეს (ფუთურიძე,1969,36)

از دیاد پذیرفت و حضرت اعلی از شمول عاطفت و بنده پروری میرزادههای گرجی را علی قدر مراتبهم بتفقدات شاهانه و عطایای پادشاهانه نواخته و مهمات ایشانرا بر وجه دلخواه ساخته همگی را خوشدل و شادمان روانه اوطان گردانیدند و بجهت لوارصاب خان دیگر باره خلاع فاخره و تنسوقات و افزه فرستاده بمواعید دلپذیر شاهانه امیدوار گردانیده

„დიდებულმა ხელმწიფემ თავისი მწყალობელი [ბუნების] გამო, ქართველ უფლისწულებს, მათი ხარისხისდა მიხედვით, შაჰური მოკითხვით მიუაღერსა, ხელმწიფური საჩუქრებით დააჯილდოვა, საქმეებიც მათი გულის წადილის მიხედვით მოუწყო და ყველა კმაყოფილი და გახარებული თავის სამშობლოში დააბრუნა. ლუარსაბ-ხანსაც მეორედ გაუგზავნა დიდებული ხალათები და მრავალი საჩუქარი და ხელმწიფური წყალობის შეპირებით დააიმედა.“ (ფუთურიძე,1969,65)

در این اثناء از سلاطین زادههای گرجی عطابیک خان ولد منوچهر خان والی مسق با چند نفر از کشیشان و از ناوران بعزم ملازمت اشرف آمده بشهر تبریز وارد شده بود حسب التکلیف بمجلس ضیافت حاضر گشته باو و مردم او نیز خلعت فاخره و خرجی راه و نزل و ساوری بر وجه لایق عطا فرمودند

„ ამ დროს ქალაქ თავრიზში მოსული იყო შაჰის კარზე რამდენიმე კაცი მღვდლის და აზნაურის ხლებით სამსახურად მიმავალი ერთი ქართველი უფლისწული ათაბეგ-ხანი, მესხეთის ვალის მანუჩარ-ხანის შვილი, რომელიც მოწვეულ იქნა და დაესწრო ნადიმს. მასა და მის ხალხს აგრეთვე მიართვეს დიდებული ხალათები, გზის ხარჯი და ნუზლი მისცეს და შესაფერისად დასაჩუქრეს.“ (ფუთურიძე,1969,70)

ტახტზე ასვლა

چون طهمورث بیدولت چنانچه مرقوم شد از صولت سپاه ظفر پناه روی ادبار بجانب فرار آورده بیاشی آجوق گریخت و الطاف بیکران شهریار جهان ایالت و دارائی گرجستان را بعیسی خان میرزا ولد گرگین میرزا بن اسکندر عمزاده طهمورث که از اوان کودکی بخدمت اشرف آورده بودند و در ظل تربیت شاهانه نشو و نما یافته بشرف اسلام مشرف شده بود تفویض فرموده داود بیک که معظم از ناوران گرجی بود به وکالت او معین گشت و برسم و آئین گرجیان او

را بر مسند فرماندهی آن ملک نشانیده زرها نثار کردند و امراء و اعیان قزلباش نیز با اشاره همایون با گرجیان موافقت نموده نقود احمر و ابیض با طاس- های زرین و طبقاتی سیمین نثار و ایثار نمودند و عظماء و اعیان گرجیه سواي جمعی که موافقت طهمورث اختیار نموده بودند بر سر او جمعیت نموده اطاعت و انقیاد بظهور آوردند

„რადგანაც უბედური თეიმურაზი, როგორც აღწერილი იყო, ბაში-აჩუკში [იმერეთი] გაიქცა, სამყაროს ხელმწიფემ საქართველოს მმართველობა და მფლობელობა უწყალობა ალექსანდრეს ძის, გიორგი-მირზას, შვილს ისა-ხან-მირზას, თეიმურაზის ბიძაშვილს, რომელიც ბავშვობაში უკეთილშობილეს კარზე იყო მოყვანილი, შაჰმა გამოზარდა და ისლამის მიღებით იქნა ამალღებული. ვექილად დაუდ-ბეგი, ქართველი დიდებული აზნაური დაუნიშნეს, ქართველების წესისა და რიგის თანახმად იმ სამეფოს მბრძანებლობის ტახტზე დასვეს და ოქრო გადააყარეს თავზე. ყიზილბაშთა ამირებმა და დიდებულებმაც, მისი უავგუსტოესობის მითითების თანახმად, ქართველებთან ერთად ოქროსა და ვერცხლის ფული ოქროს თასებით და ვერცხლის თაბახებით გადააფრქვიეს [მას თავზე]. ქართველი დიდებულები და წარჩინებულები, იმათ გარდა, ვინც თეიმურაზის ხლება ირჩია, ისა-ხანთან შემოიკრიბნენ და მორჩილება განუცხადეს.“ (ფუთურიძე, 1969,84)

ქრისტ. ტრადიციაზე

و امراء عظام بعد از شرایط عهد و پیمان که فیما بین وقوع یافت سمايون خان را آورده ایشانرا بيکديگر صلح داد و موافق ملت مسیحا بخاج که خاج باصطلاح گرجیان صلیب است و انجیل قسم خوردند که بعد...

„დიდებულმა ამირებმა დაზავება-შეთანხმების პირობის შემდეგ, რომელიც მათ შორის მოხდა, სიმონ - ხანი მოიყვანეს და ისინი (ალექსანდრე და სიმონი) ერთმანეთს შეარიგეს და ქრისტიანული სარწმუნოების მიხედვით ჯვარზე და სახარებაზე დააფიცეს, რომ ამიერიდან“... (ფუთურიძე,1969,36)